

A vizes élőhelyek biodiverzitásának szakmai háttere Debrecenben

Dévai György

hidrobiológus, professzor emeritus, Debreceni Egyetem

Gergely Pál

biokémikus, professor emeritus, Debreceni Egyetem

„*A biodiverzitásról másképp*” című, országos hatósugarú konferenciasorozat 3. részének az MTA Debreceni Területi Bizottsága (DAB) adott otthont.¹ A 2018. április 12-én tartott rendezvényt az MTA Környezettudományi Elnöki Bizottsága, a Magyar Természettudományi Társulat és a Ramsari Egyezmény Magyar Nemzeti Bizottsága szervezték, együttműködésben a DAB Biológiai és Környezettudományi Szakbizottságával, a Debreceni Egyetem Természettudományi Karával és Hidrobiológiai Tanszékével, továbbá a Magyar Professzorok Nemzetközi Szövetségével. Az egész napos program igen gazdag volt, a 17 előadás az alapkutatótól a gyakorlati alkalmazásig felölelte azokat a témaköröket, amelyeket a konferencia jelmondatai testesítettek meg („A víz: áldás és/vagy átok – gondoljuk újra”, ill. „A víz az élet bölcsője – vigyázzunk teremtő sokféleségére!”).

Korántsem a véletlen műve, hogy a konferenciasorozatnak pont ez a része került Debrecenbe.

A Debreceni Egyetem jogelődjei közül a Református Kollégium alapítási idejéhez (1538) képest később, a Debreceni Magyar Királyi Tudományegyetem alapítását (1912) követően viszont igen hamar megindult a vizek és a vízi élővilág kutatása. Az 1929-ben még a Bölcsészettudományi Kar keretében létrehozott Állattani Tanszék élére ugyanis Hankó Bélát, a komoly nemzetközi tekintélynek is örvendő hidrobiológust/ halbiológust nevezték ki. Ő igen hosszú ideig (először 1929–1940, majd 1947–1950 között) nagyon eredményesen vezette a tanszékot, s azt is sikerült elérnie, hogy a vízzel foglalkozó kutatók legrangosabb nemzetközi szervezete, a Societas Internationalis Limnologiae (SIL) 1930-ban tartott 5. kongresszusának résztvevői látogatást tegyenek Debrecenben és a Hortobágyon. Hankó Béla távozásával először Sántori József, majd Zilahi-Sebess Géza vitték

¹https://tab.mta.hu/files/3515/2025/5977/DAB_2018.04.12_A_biodiverzitasrol_maskepp_meghivo.pdf

tovább a vízzel kapcsolatos kutatásokat, akik néhány vízi rovarcsoporttal (pl. szitakötők, tegzesek, árvaszúnyogok) is foglalkoztak.

Igazi előrelépés akkor következett be, amikor 1961-ben Woynárovich Elek lett az Állattani Tanszék vezetője. Ő indította el – először speciálkollégium, majd az egyik tanári szak helyett felvehető szak formájában – a hidrobiológusok képzését, s a vízzel kapcsolatos, elsősorban hal- és halászatbiológiai kutatómunkát világszintre emelte. Az ő kényszerű távozása után Szabó Jenő és Kretzoi Miklós tanszékvezetők támogatásával, elsősorban Felföldy Lajos címzetes egyetemi tanár irányításával a hidrobiológus-képzés 1977-ig folytatódott, majd beolvadt az 1975-ben indult biológusképzésbe. A hidrobiológiai kutató- és oktatómunka azonban igen eredményesen folyt tovább a Kossuth Lajos Tudományegyetemen 1980-ban létrehozott Ökológiai Tanszéken. Ebben nagy segítséget jelentett, hogy az 1976-ban alapított MTA Debreceni Területi Bizottsága Jakucs Pál vezetésével létrehozta a Környezettudományi Szakbizottságot, aminek keretében azonnal megalakult, s mindmáig eredményesen működik a Vízi Ökológiai Munkabizottság (2015-től a Biológiai és Környezettudományi Bizottságon belül Hidrobiológiai Munkabizottságként).

A hidrobiológia ügye akkor kapott újabb lendületet, amikor 1993-ban az új doktori (PhD) képzés keretében létrejött a Vízi Ökológia Program, s azon belül a Hidrobiológia Alprogram. Ennek jogutódjaként a Hidrobiológia Program 2001-től a Környezettudományok, majd 2011-től a Juhász-Nagy Pál Doktori Iskola keretében ma is eredményesen működik, amit az is tanúsít, hogy eddig 49 fő szerzett fokozatot. 2003-ban a Debreceni Egyetem Természettudományi és Technológiai Karán belül megalakult az önálló Hidrobiológiai Tanszék, majd 2009-ben MSc szinten újraindult a hidrobiológus-képzés is. 2013-ban Szolnokon, a Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatósággal együttműködve Alkalmazott Hidrobiológiai Kihelyezett Tanszék létesült. 2017-től elindult az angol nyelvű hidrobiológus-képzés, s 2018-tól megtörtént a csatlakozás a duális képzéshez is. Mindezekkel a Debreceni Egyetemen a hidrobiológusok képzési palettája teljes körűvé és megfelelő háttérűvé vált.

Köszönet illeti a *Debreceni Szemle* folyóiratot, hogy a konferencián elhangzott előadások közül néhány helyi érdekeltségű szerzőnek lehetőséget biztosított a vizes élőhelyekkel kapcsolatos eredményeinek és gondolatainak közreadására.